

ПРИРОДА ЯК ДЖЕРЕЛО РОЗВИТКУ ДИТЯЧОЇ ТВОРЧОСТІ В ДИЗАЙНІ

У статті розглянуто природу як джерело розвитку дитячої творчості в дизайні. Дитяча творчість може реалізуватись у роботі з природним матеріалом, який збирається під час екскурсій, подорожей у природне середовище. Рослинні плоди, листя, квіти, корінці дерев та кущів, пір'я, мушлі, камінці тощо, після спеціальної обробки – матеріал для дитячих дизайнерських робіт.

На кожному етапі розвитку суспільства домінують певні орієнтири для виховання підрастаючого покоління. У наш час найактуальніша проблема всіх цивілізованих країн полягає в оптимізації взаємодії людини–суспільства–природи. Саме в молодшому шкільному віці здійснюється найбільш інтенсивне формування відносин до світу, що поступово перетворюються у властивості особистості. Почуття краси природи створює в дитині особливі емоційно-психічні стани, збуджує безпосередній інтерес до життя, загострює допитливість, мислення, пам'ять. Однак відчуття краси, розуміння природи не приходять саме собою. Його потрібно виховувати з раннього дитинства, коли інтерес до довкілля особливо великий.

Слід зазначити, якими б захоплюючими й цікавими не були розповідь учителя й матеріал навчальної книжки, природа у всій своїй красі й неповторності відкривається перед учнем лише тоді, коли він сприймає її безпосередньо. Дослідження показують, що молодші школярі насамперед виявляють турботу про ті об'єкти, які бачили, про які мають чимало відомостей. Але не відразу дитина вміє вловлювати це безмежне багатство форм, фарб, властивостей об'єктів природи, переносити свої почуття словом, малюнком, творчою працею, відтворити уявні образи у виробках із дерева, глини, паперу тощо. Певна річ, значна роль належить екскурсіям до лісу (парку, водойми), урокам серед природи, коли учні спостерігають за змінами як у живій, так і в неживій природі та за працею людей, перевіряють прикмети про зміну погоди, з'ясовують особливості пір року, обстежують і виявляють рослини й тварин з найближчого оточення, які потребують охорони.

Широкий простір для дитячої творчості забезпечують й інші види природничих завдань: виготовлення гербаріїв дикорослих рослин, альбомів, книжок-розкладок про рослини й тварини, виготовлення поробок й аплікацій із природного матеріалу.

Виявлення здібностей, нахилу до творчої праці одна з основних задач у вихованні дітей. Зустрічі з природою під час екскурсій, прогулянок у ліс, поле, водойму розширюють дитячі уявлення, вдосконалюють уміння помічати, зберігати цілісність побаченого й почутого. Зібраний під час екскурсій природний матеріал – це рослини, їх плоди, насіння, квіти, пір'я птахів, черепашки молюсків, камінці тощо. Дорослі допомагають дітям у збиранні природного матеріалу, звертаючи увагу на правильне бережне ставлення до всього живого: обережно брати квіти, плоди, листя дерев, кущів, цікаві корінці, щоб потім з них виготовити прекрасні композиції, чудові іграшки.

Робота дітей з виготовлення композицій, поробок із природного матеріалу починається з засвоєння способу виконання за зразком, зробленим учителем наперед. Діти аналізують структуру виробу, спосіб з'єднання частин, планують хід роботи. При цьому вчитель пропонує дітям створити декілька композицій з опорою на зразок. Після успішного засвоєння виготовлення композиції за зразком можна перейти до виготовлення виробу за малюнком, фотографією, кресленням.

Загальний аналіз роботи по дизайну з природного матеріалу має таку послідовність: аналіз зразка композиції, іграшки; планування ходу послідовної роботи; вибір засобу з'єднання частин; підбір інструментів, матеріалу; виготовлення композиції; аналіз й оцінка виробу. Праця по дизайну з природним матеріалом сприяє всебічному розвитку дитини.

Так, першокласники виконують прості композиції, поробки, іграшки за зразком – розглядають зразок, аналізують його структуру, способи виготовлення. У другому класі робота ускладнюється тим, що дітям дають зображення, картинку того що вони бачили в природі й можуть виготовити. У третьому й четвертому класі вже без попереднього аналізу діти виготовляють виріб за завданням чи власним замислом. Під час роботи з природним матеріалом у дітей розвивається увага, підвищується її стійкість, формується довільна її форма. Поробки з природного матеріалу значною мірою задовольняють допитливість дітей, бо дизайн – завжди новизна, творчий пошук, можливість прагнути й досягати більш досконалих результатів. Позитивний емоційний настрій дітей під час виготовлення виробу за власним дизайном, радість спілкування в сумісній праці дуже важливі для здоров'я й загального розвитку дитини.

Потрібно зауважити, що дизайн вимагає певних вольових зусиль, спритності дій, які на початку були невпевнені й не точні. Рухом руки дитина може зіпсувати виріб, але в процесі систематичної наполегливої праці набувається впевненість, спритність і точність рухів у дії.

Все це розвиває сенсомоторику дитини – узгодженість у роботі думки, очей і руки, удосконалює координату рухів. Так поступово утворюється система спеціальних знань, умінь, навичок. Під час праці по дизайну з природним матеріалом формується уміння контролю й самоконтролю, оцінка власної діяльності та діяльності інших учнів. Праця може бути індивідуальною, у парах і групою. При цьому діти зустрічаються з необхідністю не тільки аналізувати зразок і планувати послідовність дій, але й контролювати себе в ході роботи, співвідносити свій результат із результатом інших. Результати праці позитивно, схвально оцінені

вчителем, батьками викликають у дітей емоції, прагнення виконати ще краще й більше робіт. На перших порах найдоступнішим природним матеріалом можуть бути шишки і хвоя сосни, горішки ліщини, жолуді, кора берези, дуба, липи, листя різних порід дерев і кущів, квіти.

Щоб допомогти дітям у виготовленні виробів із природного матеріалу, заохотити й залучити їх до праці по дизайну, вчительку треба показати найкращі, найцікавіші роботи, які вже виготовлені.

При цьому дуже важливо використовувати й художню літературу. Діти молодшого шкільного віку відрізняються емоційністю сприйняття, захопленням художніх образів джерел знань, натхнення, мудрості, що впливають на розум дитини її естетичні почуття, збагачуючи їх розвиваються художні смаки. Літературні твори про природу, з яскравим образним описом природних явищ впливають на дії, збуджують фантазію, спонукають до художнього конструювання. Для дизайнерських робіт можна використати: шишки хвойних дерев придатні для виготовлення об'ємних іграшок і цікавих поробок. Вони за формою нагадують тулуб тварин, людини. Хвоєю сосни використовують для голок їжака, ніжок павука, вусиків метелика, кігтів кішечки, спіднички ляльки. Шкарлупки половинок волоських горіхів застосовують як човники, візочки, черепахи тощо. Плоди каштанів придатні для виготовлення найпростіших елементів іграшок, бо мають яскраво-коричневу з блиском поверхню. Оболонка каштана легко проколюється шилом і може бути використана для виготовлення голови або тулуба чоловічка, ляльки, гномика. Жолуді – плоди дуба різної форми і розмірів, їх збирають разом із чашечками (плюсками). Жолуді дуже зручні для виготовлення фігури чоловічків, тваринок, деталей іграшок із різних інших матеріалів. Кора берези (берест) – один із найкращих за красою та міцністю матеріалів для дизайну. У народній творчості слов'янський народів здавна славилися вироби з берези. Гілочки берези, кизилу, сосни та бузку використовують у виготовленні деталей поробок, вони пружні й не так легко ламаються. Коріння дерев, кущів можуть бути використані як деталі форм різних тварин, або навіть цілі тварини. Тут важливе образне бачення, спостережливість, якими треба навчати дітей. Дитяча фантазія в зігнутому корінні допоможе побачити восьминіга, павука, змію тощо. Листя – цікаве й дуже потрібне доповнення до зображень сюжетних картинок, крилець метелика, плавців рибок, адже вони можуть бути різноманітних форм і барв. Листя треба вміти правильно заготовляти та зберігати. Для цього їх кладуть між паперових листків і прасують теплою праскою.

Насіння – доповнення до дизайну поробок із природного матеріалу. Це можуть бути насіння дерев, квітів, овочів. Дуже поширені в дизайні кленові крилатки, з яких можна зробити крильця бабки, вушка зайчика, плавники рибки, пелюстки квітки. Ніжки тварин, їх антени добре виходять із насіння й плодів липи та насіння кавунів, дині, винограду, соняшнику тощо.

З коробок маку можна виготовити різновиди посуду, кошики, але вони вимагають обережності в роботі через тонкі й крихкі стінки, які легко ламаються.

Кукурудзяні початки, обгортки й пучки рилець чудовий матеріал для дизайну. Вони легко піддаються обробці. Відомі чудові вироби з кукурудзяних обгортки на Закарпатті й Буковині. З них виготовляють різноманітні сумки, капелюшки, килимки. Кожну обгортку розділяють вздовж на стрічки, потім скручують у шнурки і плетуть руками або сачком різне плетиво. З кукурудзяних рилець можна робити волосся, коси для ляльок. Солома дуже прийнятний для дизайну матеріал: вона гладенька, гнучка, духмяна. Це може бути не тільки солома пшениці або жита і вівса, але й інший дикорослих злаків.

Рогіз – росте по берегах річок, озер. Його суцвіття яскраво коричневе, бархатисте, м'яке. Цікавий матеріал для дизайну. З нього можна отримати фігурку звіряток – мишей, квітів, собачок, ведмедиків. Мох – використовують як фон для зображення пейзажу, рослинності, різних сенок – він добре приклеюється різним клеєм. Мушлі молюсків можна побачити на берегах водойм, вони цікаві за виглядом, оригінальні за формою – овальні, у вигляді гребінця, серцевидні і под. Після збирання мушлі миються щіточкою й просушуються. З них можна робити фігурки тварин і застосовувати як додатковий оздоблювальний матеріал. Для дизайнерських робіт крім природного матеріалу необхідно мати найпростіші інструменти (шило, ножиці, ніж, голка, олівець, фарби, пензлики, скло, шпатель і под.), з'єднувальні матеріали (клей, пластилін, сірники і под.). Методика організації роботи дітей із природним матеріалом базується на принципах дидактики: від простого до складного. При цьому принцип повторюваності дій спирається на уміння, які потрібні й сформувався в дітей раніше. Вчитель добре знає як діти відносяться до праці, чи хочуть вони і можуть працювати, він це визначає по тому, як діти сприймають завдання, наскільки самостійно сприймають ціль роботи, як її мотивують.

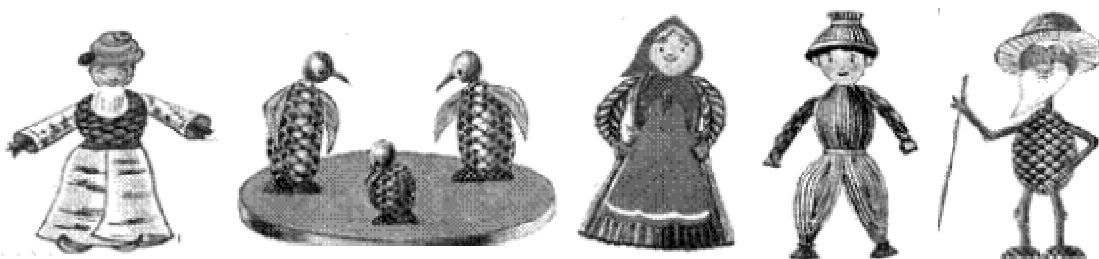

Рис. 1. Зразки дизайнерських робіт

Залучити підрастаюче покоління до творчої праці – це благородна, кропітка праця. Тут йдеться не просто про виготовлення іграшок для малюків, композицій на різні свята, отримання декору та прикрас, а й відбувається знайомство з природним матеріалом, що в подальшому може бути використаний на інших уроках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гульянц Э. К., Базик И. Я. Что можно сделать из природного материала. – М.: Просвещение, 1984. – 175 с.
2. Пудова В., Лежнева Л. Игрушки из природных даров (украшения, мозаика). – М.: "Махаон", 1999. – 144 с.

Матеріал надійшов до редакції 03.02. 2007 р.

Мокрицкая А.М., Танская В.В. Природа как источник развития детского творчества в дизайне.

В статье рассматривается природа как источник развития детского творчества в дизайне. Детское творчество может реализоваться в работе с природным материалом, который собирают во время экскурсий, путешествий в природной среде. Плоды растений, листья, цветы, корешки деревьев и кустарников, перья, раковины моллюсков, камушки после специальной обработки – материал для детских дизайнерских работ.

Mokrytska A.M., Tanska V.V. Nature as a Source of Children's Creative Development in the design.

Nature as a source of Children's Creative Development in the design is considered in the article Children's creative work can be realized in work with natural materials collected on excursions and travels. Fruits leaves, flowers, rootlets of trees and shrubs, feathers molluscan shells, stones are good for children's design work.